

Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Saksb.: ss	J.nr.: 756-2/04	Arkivnr.: C52	Vår ref.:	Deres ref.:	Deres dato: 08.11.2003	Vår dato: 14.06.2004
----------------------	---------------------------	-------------------------	------------------	--------------------	----------------------------------	--------------------------------

Kvensk språk eller dialekt? – Høringsuttalelse

Vi viser til rapporten ”Kvensk språk eller dialekt?” som er sendt oss til uttalelse.

- Utredningen skal diskutere spørsmålet om kvensk er et eget språk eller en dialekt
- Utredningen skal se på likhetstrekk og /eller ulikheter mellom kvensk og meankieli/tornedalsfinsk

Etter en presentasjon av kvenene, drøfter rapporten skillet mellom språk og dialekt. Hovedkapitlet dreier seg om ”kvenskans” status som eget språk, historisk og ut fra ulike kriterier. Rapporten går også inn på diskusjonen av kvenbegrepet og følgelig også betegnelsen kvensk språk. Språkbytte og språklig revitalisering er gjennomgått på teoretisk grunnlag.

I sammenfatninger og overveininger finner vi følgende oppsummering vedrørende kvensk:

1. Det er mulig men ikke nødvendigvis et språk ut fra språkstrukturelle forskjeller
2. Det er mulig, men ikke nødvendig å kalle det et språk ut fra forståelse mellom finsk og kvensk
3. Det er ikke mulig å kalle det et språk ut fra standardisering, men dette er et felles problem for mange minoritetsspråk
4. Det kan betraktes som eget språk ut fra at kvenene selv gir uttrykk for at det er et eget språk
5. Det er anerkjent som minoritetsspråk
6. Kvensk trues av forsvinning som levende språk. Status som eget språk vil dermed styrke revitalisering
7. Norge har i dag en språklig toleranse med en desentraliserende språkpolitikk, noe som kan virke positivt og oppmuntrende for å utvikle et eget språk
8. Følgende problemer finnes:
  1. Kvenene/finnene bruker både betegnelsen kvensk og finsk om språket, derfor skriver man ofte ”kvensk/finsk” i offisielle skriv
  2. Kvenene er selv uenige om det er et språk eller en dialekt
  3. Man er uenige om det skal brukes standardfinsk eller kvensk i skolen

Rapporten konkluderer med at de samfunnsmessige og språklige forhold som i dag gjelder for den kvenske minoriteten og som er redegjort for ”motiverar” til at kvensk betraktes som et eget språk snarere enn som en finsk dialekt.

Rapporten hevder også i oppsummeringen at en ved å betrakte kvensk som et eget språk vil kunne ta et langt skritt framover med hensyn til å skaffe ressurser til revitalisering. Men dette behøver ikke bety at kvener individuelt ikke skulle ta opplæring i finsk.

Vurdering

Vi må berømme rapporten for å gå nøye gjennom kvensk både historisk og språklig, noe som gjør den til interessant lesning. Det en kan beklage er at rapporten ikke er oversatt til norsk, da dette gjør den vanskelig tilgjengelig for noen.

Vi mener det vil være en fordel med en avklaring om hva ”kvensk” er. Nå er det svært usikkert hva man skal kalle ”det”. Det snakkes om ”finsk/kvensk” eller ”det gamle finske språket” og sjeldnere om ”kvensk” blant folk flest. Det snakkes også sjelden om ”det” som en dialekt. Benevnelsen ”finsk” har satt seg etter en lang periode med fornorsking, det gjelder benevnelse på både personer og språk, men vi ser ofte at de ulike benevnelser brukes om hverandre i samme skriftlige framstilling og i dagligtale.

I opplæringsammenheng brukes finsk, men det lages også opplegg hvor elever kan bruke/lete etter ”kvenske” lokale uttrykksformer eller ”gamle finske uttrykksformer”.

Ruija kvenmuseum bruker begrepet kvensk, men vi bruker også betegnelsen finsk/kvensk, ikke ut fra en språklig vurdering, men ut fra personlige hensyn, fordi vi vet at ordet kvensk er støtende for mange. Dette vil en avgjørelse om språk/dialekt ikke rokke ved.

Mange har opplevd at kvensk har vært brukt som et skjellord. Samtidig er det svært mange som ikke vet hva en kven egentlig er. På spørsmål om dette, får vi fremdeles mange ulike svar. Dette er også med å farliggjøre begrepet kven og kvensk, noe vi prøver å bote på gjennom formidling.

Men det er også viktig å merke seg, at de som kjenner kvenhistorien og kvenbegrepet, og er bevisste på å kalle seg ”finske” eller ”etterkommere etter finske innvandrere”, også ønsker at den språklige varianten skal bevares. De vil ta vare på ”det gamle språket”, at det skal leve videre, men kanskje ikke revitaliseres. Det er ikke nødvendigvis en uenighet i sak, men om betegnelse og virkemidler.

Det blir også hevdet at det er forskjell på Øst- og Vest-Finnmark, og at varianten i øst er mer lik nordfinske dialekter, som har tatt en del norsk opp i seg. Det er mulig, men Hyltenstam har et godt argument i at skillelinjene ikke nødvendigvis går slik, da han hevder at enkelte norske dialekter er mer forskjellige enn norsk bokmål og svensk riksmål. Dette viser at skille mellom språk og dialekt er et valg.

Når mange i dag ønsker finsk som opplæringspråk, og sier at dette er akseptert, er det også fordi det ikke foreligger noe fullgodt alternativ. I dag er det slik de som kan kvensk, lærer det videre ved å snakke det. Men grunnen til at mange foretrekker finsk er også fordi en ser flere muligheter i framtida for dem som snakker /bruker Riksfinsk..

Det ser ut til å være slik at som kaller seg kvener snakker kvensk, og mener at det skal være et språk. De som kaller seg finlendere eller etterkommere etter finske innvandrere kaller det

finsk, og mener det er en dialekt. Noe liknende gjelder for begrepet minoritet. Kvener er anerkjent som minoritet, men mange vil ha seg frabedt å sett på som del av en minoritet. De ser på seg selv som norske og ikke noe mer. Dette blir både en personlig og en politisk sak.

Slik vi ser det, dreier det seg om en redningsaksjon og et politisk valg om revitalisering.

Vi har mange opptak av folk som snakker kvensk både på kassett og på film. Slik sett blir kvensk eller ”det gamle finske språket” bevart for ettertiden. Man kan høre det, men det vil ikke bli brukt av nye personer og dermed dø ut. Vi har gjennom ”Navnsettingsprosjektet” som museet har arbeidet med, erfart at det allerede er svært vanskelig å finne kvenske uttrykk på fiske- og jordbruksredskaper. De er i ferd med å dø ut.

Flere minoritetsspråk lever i Europa i dag, og det er en rikdom. Vi er enige med Hyltenstam i at dersom kvensk defineres som et språk vil revitalisering bli lettere. Det blir også lettere å omtale og bruke betegnelsen kvensk.

Vi ser at det er en utfordring i forhold til undervisning, da det vil kreve et skikkelig løft!!. Men vi er igjen enige med forfatteren: Man kan godt lære både kvensk og finsk. Det er ikke noen motsetning, heller en utvidelse av kunnskap og en berikelse av vår språklige arv. Det er klart at kvensk er nøye knyttet til kulturen, og kunnskapen om denne.

Med hilsen

Sigrid Skarstein
styrer/konservator

kopi: rådmannen, Vadsø kommune
Finnmark fylkeskommune
Kommunal- og regionaldepartementet

